

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae

Schnorrenberg, Anno

Coloniae, 1740

Titulus XXVI. De Sententia & Re judicata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62040](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62040)

reddant suspectum. Quænam autem tales suspiciones sint, Judicis relinquatur arbitrio.

Quæres *ultimò*. Quid est juramentum ad litem?

R. Est, quo lis aut res, de qua in judicio agitur, æstimatur. Dividitur in juramentum affectionis, & veritatis. Juramentum affectionis est, quo res in judicium deducta, quia in individuo haberi non potest, juxta Domini æstimatur affectionem. Ut: probavi, quod Titius meum equum abstulerit, quem ille, ne reddere teneretur, Gallis vendidit: in

hoc casu Judex juramentum in litem mihi defert, quo talem equum non tantum secundum se, sed etiam secundum affectum meum æstimem, sicque juro, quod ipsum equum quam 100. Imperiales habere mallet, et si secundum communem æstimationem equus ultra 100. Florenis non valuerit. Hoc juramentum à Judice in pœnam fraudis solum deferri potest. Juramentum veritatis est, quo lis vel res litigiosa æstimatur, quanti est, vel quanti Actoris reverà interest, secundum verum rei valorem.

TITULUS XXVI.

De Sententia & re Judicata.

Post probationes, exceptiones, & replicationes factas, per quas de meritis causæ Judici constat, in causa fit conclusio, quam sententia subsequitur; à qua si appellatum non fuerit, ea transit in rem judicatam.

Quæres *primò*. Quid est conclusio in causa?

R. Et submissio controversiæ ad decisionem à partibus Judici facta. Ut enim dicit Pontifex in *Can. judicantem. 1. caus. 30. q. 5.* Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plenam inquisitione discutere: interrogandi, respondendi, objiciendique præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata sit pleniter: nec litigantibus Judex prius velit suam sententiã obviare, nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in questione, quod proponant, & tamdiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perveniatur.

Quæres *secundò*. Quot modis fit conclusio?

R. Hæc conclusio fieri potest vel expressè, quando explicitis & expressis verbis omnibus probationibus & exceptionibus juris & facti renuntiatur: vel simpliciter, aut conditionatè cum protestatione & reservatione: si etiam pars adversa concludat: si nihil novi emergat, &c. vel tacitè fit conclusio, quando partes nullam interpositam protestatione de amplius deducendo jure suo, simpliciter causam referunt ad sententiam. Quod si partes litem nimium protrahant, Judex terminum præfigit, quo elapso non amplius expectans causam habet pro conclusa, & ad sententiam procedit; quod in Judice Ecclesiastico maxime verum, qui partibus vel alteram ipsarum invitam, ex quo sufficientes datæ dilationes, in causa conclusum pronuntiat. *Gloss. in Clement. sepe contingit. 2. de V. S. Verb. conclusione.*

A a a a 2

Quæ-

Quæres tertio. Quanta conclusionis necessitas?

R. In processu ordinario est de substantia iudicii conclusio in causa ad acta referenda. *Cap. auditis. 8. de Procurat. cap. Pastoralis. 5. de caus. poss. & propriet. cap. quoniam. 11. de probat. cap. cum dilectus. 9. de fide instrum. Clem. unic. de caus. poss. & propr.* In causis Summariis omitti potest conclusio.

Quæres quarto. Quis conclusionis in causa effectus?

R. Factâ conclusione nulla amplius admittitur probatio: quia de causa plenè constat. *Gloss. in cap. significaverunt. 36. de testib. V. liquere.* Excipiuntur casus sequentes: *1mus.* Judex ex causa legitima, postquam in causa conclusum, probationes admittere potest. Constat ex *cap. cum Joannes. 10. de fide instrum.* Conclusio enim in causa Judicem non arctet, qui usque ad sententiam universa rimari debet, & de facto interrogare potest, quoties aliqua occurrit dubitatio. *2dus.* Post conclusionem in causa juris allegationes exhibere, & aliquod juridicum facultatis iudicæ consilium offerre licet: quia per exhibitionem talium conclusioni in causa non contravenitur, cum nihil facti adferatur. *3tius.* Postquam in causa conclusum, noviter inventa recipiuntur instrumenta: tempus enim ad producenda instrumenta concessum à die notitiæ currit. *Cap. Pastoralis. 4. de Except. 4tus.* In causa criminali, quantumvis in causa conclusum, donec sententia pronuntietur, instrumenta, testes, aliæque probationes à reo oblatae admittuntur; idem est in causa matrimoniali.

Quæres quinto. Quid & quotuplex est sententia?

R. Sententia est Judicis super causa in iudicio controversa pronuntiatio. Alia est definitiva: alia interlocutoria. Definitiva est, quæ totam causam principalem dirimit, litemque finit: & hæc vel est absolutoria, vel condemnatoria: Absolutoria reum ab intenta actione absolvit: condemnatoria reum condemnat; quod in criminalibus dupliciter fieri potest, vel declarando crimen, & non damnando reum, neque ei pœnam infligendo, sed commissum crimen, & pœnam à lege inflictam esse incursum solum declarando: & tunc sententia quoad effectum pœnæ ad momentum, quo crimen est patratum, retrahitur. E. g. Hæreticus beneficiis eorumque fructibus ipso facto privatus; quamvis is se iis ante sententiam criminis declaratoriam privare non teneatur, postquam tamen sententia probata, omnes fructus à die commissi delicti restituere debet. Vel sententia condemnat reum pœnamque infligit, quæ antea inflicta non erat, quamvis forsitan lex eandem infligi iusserit. Sententia interlocutoria est, quæ super certo articulo controverso fertur, causâ principali in litis pendencia manente, & hæc est vel merè interlocutoria vel definitivæ vim habet sententiæ: merè interlocutoria præiudicium quidem parit, quod tamen per sententiam definitivam reparabile, & ab eodem Iudice revocari potest, ut si Judex per Decretum certâ die partes adesse jubeat: si exceptionem aliquam admittat, vel non admittat.

Quæres sexto. Quæ interlocutoria vim habet definitivæ?

R. Quæ

32. Quæ parit præjudicium per sententiam definitivam irreparabile. Talis est, quæ causâ pronuntiatur defertâ: item mandatum de solvendo, & generaliter omnis sententia, quæ definit unum principalis negotii articulum, à cujus definitione solutio quoque alterius dependet: ut si Judex minorem, qui in integrum restitui petit non esse minorem pronuntiet.

Quæres septimò. Quæ forma in sententiæ pronuntiatione observanda?

32. 1mò. Judex probationibus, exceptionibus, &c. maturè discussis utramque partem litigantem ad certum diem pro sententiâ per se vel Procuratorem audienda citare debet. *Cap. cum Bertholdus. 18. h. t. cap. causam. 3. de dolo & contum. 2. d. d.* Utraque parte præsentem sedentem pro tribunali Judicem sententiam in scriptis ferre oportet. *Cap. fin. h. t. in 6.* Ubi dicitur, quod sententia definitiva in scriptum redacta ab ipso Judice (nisi sit persona illustris vel Episcopus) recitari debeat, idque sedendo, non stâdo vel obambulando: & sententia, quam scriptam edi à Judice litigatoribus, non recitari: vel quam ab ipso stâdo, non sedenda proferri contingit, nullius penitus est momenti. In causis summaris hoc non observatur. *Clem. sepe contingit. 2. de V. s. 3. d. d.* Tempore congruo, h. e. die non feriata, sed juridicâ ferri debet. *Cap. fin. de feriis.* Diurno non nocturno tempore. *Cap. consului. 24. de Offic. deleg.*

Quæres octavò. Quæ inter sententiam invalidam & injustam differentia?

32. Vel sententia contra ordinem juris, sive contra jus constitutionis lata

est; & jam ipso jure nulla est, nec nomen meretur sententiæ. *Cap. 1. h. t.* Vel contra jus partis lata est, ut pronuntiendo testamentum esse validum, quod reverà invalidum est: & tunc sententia de jure subsistit, & nisi ab illa appelletur, in rem transit judicatam. *Cap. cum intev. 13. h. t.*

Quæres nonò. Quid est res judicata?

32. Res judicata est ipsa causa, quæ per pronuntiationem sententiæ à Judice factam controversiæ finem accepit, & pro veritate habetur: sententia enim postquam intra 10. Dies ab illa non fuerit appellatum, transit in rem judicatam, & pro veritate habetur. *L. res judicata. 207. ff. de Reg. Juris.*

Quæres decimò. Quis rei judicatæ effectus?

32. Res judicata ulterius impugnari vel iniquitatis argui non potest, sed pro re judicata stat præsumptio juris & de jure: inter partes jus facit, adeo, ut id quod antecedenter ex solo debebatur contractu, nunc ex re judicata solvendum sit; nec res judicata per instrumenta vel Privilegia noviter reperta rescinditur. *Cap. inter Monasterium. 20. Cap. suborta. 21. h. t.*

Quæres undecimò. In quibus casibus res judicata non præjudicat?

32. In sequentibus. 1mò. In causa matrimoniali, quamvis Judex Ecclesiasticus secundum allegata & probata divortii tulit sententiam, si ramen postea non subesse impedimentum appareat, sententia rescinditur. *Cap. lator. 7. cap. tenor. 10. cap. consanguinei. 11. h. t.* Ratio est: quia animæ adest periculum, & matrimonium semel validum nec per sententiam,

tiam, nec ullâ ratione dissolvi potest. 2do. Quando Judex actori non plenè probanti juramentum suppletorium detulit, & propterea ei causam adjudicavit. *L. admonendi, 31. ff. de jurejur. 3^{id}*. Sententia pretio empta, licet appellatum non sit, infirma manet, nec transit in rem judicatam. *L. venales, 7. C. quando provocat. non est necess. 4to*. Si Judex errorem falsamve causam, quæ ipsum ad pronuntiandum movit, sententiæ inseruit. *L. 1. ff. quæ sentent. sine appell. rescind.*

Quæres duodecimò. Qualiter sententia executioni mandanda?

3°. primò. Postquam sententia in rem judicatam transit, sit executio à Judice, qui illam tulit, vel ejus delegato, nisi fuerit Judex appellationis, qui si sententiam, à qua appellatum, confirmet, causæ executionem ad priorem Judicem, ut eam faciat, remittere debet.

2do. Merus executor, cui nulla omnino cognitio causæ commissa, contra sententiæ executionem exceptiones admittit

tere non potest. Executor mixtus, cui cognitio de facienda executione committitur, exceptiones illas cognoscere potest, quæ non ad impugnandam sententiam, sed solum ad retardandam vel impediendam tendunt executionem. *cap. de cetero, 5. h. r.*

3^{id}. Tertius quoque, qui Judicio ab initio non interfuit, cujus tamen interest, neque infra 10. dies appellavit, quia nescivit, sententiæ executionem impedire potest: cum juxta constitutiones canonicas & civiles res inter alios acta non noceat regulariter alii. *cap. cum super, 17. h. r.*

Quæres ultimò. Quæ pœna Judicis malè judicantis?

3°. De jure civili litem facit suam, id est, periculo litis se obstringit, & litem damnique partis læsæ in se transfert. De jure canonico per annum ab officii suspenditur executione, ad æstimationem litis parti quam læserit, nihilominus condemnandus. *cap. cum aterni, 1. h. t. in 6.*

T I T U L U S XXVII.

De Appellationibus.

Hucusque explicavimus, qualiter juris litigium in prima instantia sive primo judicio sit deducendum & definiendum; quia verò partes per Judicum sententias aliquando gravari contingit, ideo jurium Conditores eis secundam instantiam, sive remedium appellationis ad Judicem superiorem, per quem prioris sententiæ reformetur iniquitas, non minus pru-

denter quàm salubriter constituerunt. De hac

Quæres primò. Quid est appellatio? 3°. Est à gravamine inferioris ad superiorem provocatio. Dupliciter enim pars per sententiam Judicis gravari potest. primò. Quia sententia contra se lata ob defectum alicujus ad sententiæ valorem requisiri nulla est, ut quia ab incompetentre Judice, aut post recusationem